

je podatek, da v raziskavi starejši v staromrznishtvu niso videli resnega problema, kar zopet kaže na njihovo ujetost v stereotipe.

Avtorji so na podlagi zbranih podatkov ugotovili, da staromrznishtvu v Veliki Britaniji obstaja v vseh starostnih skupinah in je razširjeno zlasti v obliki pokroviteljskega odnosa do starih ljudi, pri čemer se jim pripisujejo stereotipi, da so prijazni, moralni in občudovanja vredni, vendar se jih ima za manj sposobne in inteligentne. Da se mlajša in srednja generacija ne počutita ogroženi, lahko izhaja tudi iz tega, da se starim ljudem pripisujeta stereotipa topline in nekompetentnosti. Takšni stereotipi so pogosto prikriti in se jih tisti, ki jih širijo, pa tudi njihove žrtve, sploh ne zavedajo in mislijo, da so neškodljivi. Pokroviteljski odnos ima negativen vpliv na različna področja življenja; tako se npr. pričakuje, da je povsem naravno, da imajo stari ljudje manjša pričakovanja, manjše možnosti izbire in nadzora ter da je njihovo mnenje manj upoštevanja vredno. Pomembna ugotovitev je bila, da stari ljudje niso prav nič manj kot v drugih starostnih skupinah nagnjeni k starostnim predsodkom. Tako so npr. osebe, stare več kot 65 let, podobno kot v ostalih starostnih skupinah, podlegle stereotipu, da so stari ljudje topli in nekompetentni, kar še zlasti velja za starejše od 75 let. Za osebe, stare več kot 75 let, je bilo najmanj verjetno, da želijo enake možnosti za stare ljudi – kar 12 % jih je menilo, da ne potrebujejo enakih možnosti za izobraževanje. Prav tako ti starostne diskriminacije niso občutili kot perečega problema. Po mnenju avtorjev je takšno stališče posledica razširjenosti staromrznishtvu v družbi, zaradi česar se sprejema takšen odnos kot nekaj povsem običajnega, kar ima med drugim za posledico zmanjšanje osebnih ciljev in pričakovanj pri posamezniku.

Avtorji kot ključna dejavnika za odpravo staromrznishtvu navajajo spodbujanje sožitja med generacijami in vključevanje v medgeneracijske projekte. V iniciative za njegovo odpravo je treba kot aktivne partnerje vključiti tudi stare ljudi.

V raziskavi so razvili kazalnike, s katerimi je mogoče ugotavljati razširjenost staromrznishtvu v družbi in njegov vpliv na življenje in možnosti ljudi. Ti kazalniki so: kategorizacija starosti in njeni učinki na lastno dožemanje mladosti in starosti, zadovoljstvo in identiteta z lastno starostno skupino, stereotipi o toplini in kompetentnosti mladih in starih ljudi, pogledi na enako dostopnost zdravstvenega in socialnega varstva, zaposlitve in izobraževanja za stare ljudi, dožemanje, v kakšni meri naraščajoče število starih ljudi ogroža gospodarstvo, življenjski standard, običaje in navade, pozitivni stiki med različnimi generacijami v družbi, izkušnje s starostno diskriminacijo, dožemanje resnosti staromrznishtvu. Menijo, da bi bilo treba kazalnike še nadalje razviti in periodično spremljati javno mnenje.

Pričujoče poročilo je dragoceno, ker osvetljuje pojav staromrznishtvu z različnih vidikov in pripomore k njegovemu boljšemu razumevanju. Čeprav so zbrani podatki za Veliko Britanijo, ugotovitve in spoznanja veljajo tudi za ostale evropske države. Takšno raziskavo bi bilo priporočljivo izvesti tudi pri nas.

Tanja Pihlar

Fishman Ted C. (2010). As populations age, a chance for younger nations. The New York Times. V: <http://www.nytimes.com/2010/10/17/magazine/17Aging-t.html> (sprejem 18. 3. 2011).

GLOBALNI VIDIKI STARANJA

Ted C. Fishman je avtor knjige *Shock of Gray* (Šok sivine), ki govori o tem, kako je staranje svetovnega prebivalstva povezano z dinamično moči med generacijami, narodi, delavci in delodajalci ter podjetji in njihovimi konkurenti. Njegov članek, ki je izšel v *New York Timesu*, povzema glavne poudarke knjige. Že sam naslov namiguje, da je avtorjev namen do določene mere tudi šokiranje bralcev z različnimi svetovnimi statističnimi podatki. Vendar pa avtor izpostavi nekatere zanimive globalne vzroke in posledice

staranja, ki dajejo mednarodni oz. globalni pogled na problematiko staranja.

Zanimiva je povezava staranja prebivalstva z globalizacijo. Vzpon ekonomij v veliki meri temelji na poceni energentih in mladi delovni sili. Staranje prebivalstva v današnjih ekonomskih sistemih podjetja »sili« v globalizacijo. Starejši delavci z dolgo delovno dobo imajo višje plače in dajatve, zato so za podjetja dražji. V nekaterih primerih njihove izkušnje pomenijo dodano vrednost, ki te stroške upraviči, situacija pa je drugačna v primeru nizkokvalificirane delovne sile, predvsem v proizvodnih podjetjih. V starajoči se družbi je za taka podjetja doma na voljo manj poceni (mlade) delovne sile, zato iščejo svoje delavce drugje, v državah v razvoju.

Najboljši primer hitrega razvoja zaradi množičnega seljenja proizvodnje v države z mlajšim prebivalstvom je Kitajska. Kitajska je v zadnjih desetletjih aktivno spodbudila več sto milijonov mladih ljudi, da se preselijo v mesta. Širijo se obstoječe metropole, nekatere, kot je na primer Shenzhen, pa so zgrajene povsem na novo, da bi zadostili potrebam novih tovarn. Gre za številke, ki so skorajda nepredstavljive. Podjetje *Foxconn Technology Group*, ki je eno največjih svetovnih proizvajalcev elektronike, zaposluje skoraj milijon delavcev, od katerih so skoraj vsi mlajši od 25 let. Starejši delavci so izključeni, ostajajo na robu družbe, na nerazvitem podeželju ali v obrobnih mestnih četrtih. Vendar pa se bo morala Kitajska kmalu soočiti z lastnim staranjem prebivalstva. V času ene generacije bo njena populacija starejša od populacije ZDA, kar bo pomenilo izgubo ekonomske prednosti, ki jo prinaša mlada delovna sila. Eden največjih političnih strahov Kitajske je, da se bo postarala, preden se pridruži razvitim državam. Da bi se temu izognili, poskušajo privabiti svetovni kapital in produkcijo, dokler je njena delovna sila še mlada. V veliki meri to delajo tudi tako, da delavcem ne omogočajo pravic do pokojnine in zdravstvenega varstva. Ponujajo mlade delavce s kratko delovno dobo

in zanemarljivimi dajatvami. Kitajska ni edina, ki privlači globalni posel in investitorje. Večina držav v razvoju, predvsem v Aziji in Latinski Ameriki deluje na podoben način.

Staranje prebivalstva torej pospešuje globalizacijo, hkrati pa globalizacija in z njo povezana urbanizacija povratno vplivata na staranje prebivalstva. Globalizacija je omogočila lažjo izmenjavo tehnologij, medicinskega znanja in predvsem porasta pismenosti, kar so vse pozitivni dejavniki, ki prispevajo k podaljševanju življenjske dobe. Hkrati pa je v globaliziranem svetu rodnost nizka. Čas izobraževanja se podaljšuje, vse več mladih žensk je zaposlenih in odlaga rojevanje otrok, dodatni dejavnik je tudi to, da je vzgoja otrok v mestih dražja.

Tržna naravnost v mlado delovno silo po eni strani povzroča seljenje proizvodnih obratov v mlade države, po drugi strani pa masovno imigracijo v razvite države s starajočo se populacijo. Ti premiki lahko do neke mere omilijo hitrost staranja prebivalstva v neki državi, kar se kaže na primeru ZDA. Vendar pa mladi imigranti za seboj puščajo starejše generacije, kar za emigrantsko državo pomeni, da se bo postarala hitreje; manj mlade delovne sile pa pomeni tudi manjšo možnost razvoja. Medtem v razvitih državah zunanje izvajanje del pomeni izgubo delovnih mest, predvsem za starejše delavce v proizvodnji, ki so z vidika trga dela med najranljivejšimi. Starejši delavci se težje prilagodijo na izgubo službe, novo zaposlitev iščejo dlje časa, težje osvojijo nove veščine in so deležni največjih izgub na račun globalizirane ekonomije. Številna področja sveta, ki se najhitreje starajo, so danes v državah v razvoju tudi zato, ker je tam urbanizacija najhitrejša. Težko si je zamisliti situacijo, v kateri se ljudje zopet selijo na podeželje in imajo večje družine. Današnje mlade države, kot je Kitajska, bodo v prihodnosti tiste, ki bodo iskale mlajše delavce v tujini. Za vsako naslednjo mlado državo v tem procesu pa je zelo verjetno, da se bo postarala še hitreje kot mlade države pred njo.

Avtor tako opozarja na nekatere vidike staranja, ki jih le-to prinaša svetovnemu gospodarskemu in ekonomskemu ravnovesju, vendar pa hkrati pušča vtis, da globalna moč temelji na tem, v kolikšni meri je država pripravljena zanemariti svoje starejše državljane in ne ponuja odgovorov na številne izzive in vprašanja, povezana s staranjem prebivalstva. Daljše življenje in manjše število otrok pomenita tudi, da je vse več ljudi s kakovostno izobrazbo in številnimi izkušnjami. Morda je to tisti potencial, ki ga bomo morali izkoristiti v prihodnosti, saj gospodarski modeli, ki temeljijo na mladi delovni sili, kmalu ne bodo več vzdržni. Pravi globalni izziv v spremenjenih družbenih pogojih tako še vedno ostaja premik v smeri k starejšim delavcem, njihovem znanju in izkušnjam.

Martina Starc

Käch Hanni (2009). *Metulji otrok: nega umirajočega otroka doma*. Maribor: Hiša knjig, Založba KMSŠ, 190 str.

METULJI OTROK

»Bil je 8. junij 1992. Maja je stala na našem malem travniku in opazovala trave, marjetice in mravlje. To je delala s takšno intenzivnostjo in zatopljenostjo, da so me polile solze.

Pravkar smo se vrnili iz bolnišnice, kjer so ji diagnosticirali težko anemijo. Za naslednji dan so bile načrtovane natančnejše preiskave.

V tem trenutku mi je bilo jasno, da moj glodajoči strah ni nobena fantazija – čutila sem, da ogroženost še nima nobenega imena, je pa že realnost.

Štiriindvajset ur pozneje sva z možem pred bolnišnico jokala. Naša dveinpolletna Maja je imela tumor nadledvične žleze. Stadij IV. Upanje na ozdravitev je bilo strašljivo majhno.

V dnevnik sem zapisala:

Nosimo jo na rokah, pojemo njene pesmi, jo umijemo in položimo v posteljo. Tako bore malo je, kar lahko storimo zanjo.

Borim se s solzami, ko reče, da bi rada šla domov.«

S temi besedami mama, medicinska sestra Hanni Käch začne pisati knjigo *Metulji otrok*, v kateri opisuje nego hudo bolne hčerke in doživljanje družine ob njenem umiranju.

Sreča je, da umre za hudo boleznijo malo otrok. Kadar pa se to vendarle zgodi, starši umiranje otroka zelo težko sprejmejo, saj ni naravno, da otrok umre pred njimi. Zbrati pogum in moč ter omogočiti otroku, da umre doma, je za otroka veliko olajšanje. Je tudi dejanje, ki za vedno ostane v spominu staršev in jim prinaša zadoščenje, da so za otroka naredili vse, kar je bilo mogoče.

Avtorica v obliki dnevnika opisuje lastne stiske, potrebe in doživljanje umirajoče hčerke Maje, njene sestrice Heidi ter življenje družine v času otrokove hude bolezni in umiranja. Vsebina dnevnika se prepleta z izkušnjo nege in strokovnimi napotki, kako organizirati in izvajati nego umirajočega otroka doma. Knjiga daje dragocen napotek staršem in sorodnikom, ki jih lahko doleti podobna usoda. Celotna vsebina knjige pa je tudi zelo dobro učno gradivo vsem zdravstvenim in drugim strokovnim delavcem, ki otroku in družini nudijo pomoč: zdravljenje, zdravstveno nego, varstvo, igro in zabavo ter socialno in pravno pomoč.

V uvodnem delu avtorica piše o slutnji rešnice, sprejemanju bolezni in pomenu odkritega pogovora o smrti – tudi z otrokom znotraj družine ter večkratnim pogovorom z zdravnikom in drugimi zdravstvenimi delavci. Otroci – tudi majhni – namreč slutijo in razumejo mnogo več, kot mislimo! Razumejo na svoj način, starosti in razvoju primerno.

V nadaljevanju opisuje odločitev za nego doma, pripravo pripomočkov in okolja, potrebo po sprejetju pomoči od drugih – sorodnikov in strokovnih služb.

V osrednjem delu govori o načinih nege in zdravljenja v poteku bolezni, ki omogočajo otroku »živeti«, kolikor dolgo gre. Z izjemno